

แนวคิดเชิงปรัชญาของลัทธิเต๋าที่สะท้อนในงานเครื่องเคลือบดินเผาของเมืองจิ่งเต๋อเจิ้น

Taoist Philosophical Ideas Reflected in Jingdezhen Ceramics

กวางหยวน สวี^{1*} ผกามาศ สุวรรณนิภา² และศุภรา อรุณศรีมรกต³
Guangyuan Xu^{1*} Pakamas Suwannipa² and Supara Aroonsrimorakot³

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง แนวคิดเชิงปรัชญาของลัทธิเต๋าที่สะท้อนในงานเครื่องเคลือบดินเผาของเมืองจิ่งเต๋อเจิ้น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของสุนทรียภาพแบบลัทธิเต๋าส่งเสริมการสร้างสรรค์เครื่องเคลือบดินเผาและวิเคราะห์รูปแบบการสะท้อนแนวคิดลัทธิเต๋านี้ในเครื่องเคลือบดินเผาเมืองจิ่งเต๋อเจิ้น โดยงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้วิธีการวิจัยทางเอกสารและการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ จากการวิจัยพบว่า สุนทรียภาพลัทธิเต๋ามีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์เครื่องเคลือบดินเผา โดยสุนทรียภาพลัทธิเต๋าคือสามประการได้แก่ 1) การปฏิบัติตามวิถีธรรมชาติ 2) การไม่ยึดติดและการปล่อยวาง ความว่างเปล่าและความสงบ และอิสระจรรยา 3) สัจจะ นอกจากนี้ จากการวิเคราะห์พบว่ารูปแบบการสะท้อนแนวคิดลัทธิเต๋านี้ในเครื่องเคลือบดินเผานั้นสามารถแบ่งออกเป็นสองรูปแบบหลักคือการแสดงออกโดยอ้อมเป็นการแสดงออกเชิงนามธรรม และการแสดงออกโดยตรงเป็นการแสดงออกอย่างเป็นรูปธรรม

คำสำคัญ: ลัทธิเต๋า เครื่องเคลือบดินเผา จิ่งเต๋อเจิ้น

Abstract

This research aimed to 1) examine the impact of Taoist aesthetics on ceramic creation; and 2) investigate the patterns in which Taoist concepts have been represented in Jingdezhen ceramics. This qualitative research used documentary research and fieldwork to collect data for analysis. Taoist aesthetics influenced the creation of ceramics. The three main Taoist esthetics were as follows: 1) following nature; 2) non-attachment and letting go; 3) emptiness and tranquillity; and freedom; 3) truthfulness. Furthermore, the analysis revealed that the patterns of Taoist concepts depicted

^{1*} สาขาทัศนศิลป์และการออกแบบ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Visual Arts and Design, Fine and Applied Arts, Burapha University
E-mail: Ongneul@gmail.com

² สาขาทัศนศิลป์ ศิลปะการออกแบบ และการจัดการวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Visual Arts, Art of Design and Cultural Management, Faculty of Fine and Applied Arts, Burapha University
E-mail: pakamas@go.buu.ac.th

³ สาขาทัศนศิลป์ ศิลปะการออกแบบ และการจัดการวัฒนธรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
Visual Arts, Art of Design and Cultural Management, Faculty of Fine and Applied Arts, Burapha University
E-mail: supara@go.buu.ac.th

*Corresponding author

in ceramics could be categorised into two primary forms: indirect expression, which was an abstract representation, and direct expression, which was a concrete representation.

Keywords: Taoist, Ceramics, Jingdezhen

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของงานวิจัย

วัฒนธรรมดั้งเดิมของจีนมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน กว้างขวางและลึกซึ้ง ลัทธิเต๋าซึ่งเป็นตัวแทนของศาสนาท้องถิ่นของจีน มีต้นกำเนิดในยุคชุนชิว-จ้านกั๋ว ลัทธิเต๋าเป็นหนึ่งในสำนักคิดร้อยแห่งในยุคชุนชิว-จ้านกั๋ว เป็นปรัชญาและระบบแนวคิดจีนที่ถ่ายทอดโดยนักปราชญ์อย่างเหลาจื๋อ เหลาจื๋อใช้ “เต๋า” สำรวจความสัมพันธ์ระหว่างธรรมชาติสังคมและชีวิต เน้นให้มนุษย์ปฏิบัติตามวิถีแห่งธรรมชาติ ปกครองโดยไม่แทรกแซงหรือควบคุมธรรมชาติ อยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างกลมกลืน ให้ทุกสิ่งดำเนินไปตามสมดุลของมันเอง (Phoenix New Media, 2019) ซึ่งแนวคิดลัทธิเต๋ามิเพียงมีอิทธิพลต่อการเมือง เศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ อุตสาหกรรมประจำชาติของจีนในสมัยโบราณเท่านั้น ในขณะเดียวกันยังเป็นแนวคิดเชิงปรัชญาที่สะท้อนถึงความงามแห่งธรรมชาติ ตลอดจนการแสวงหาจิตวิญญาณทางศิลปะที่สื่อถึงความงามแห่งธรรมชาติของมนุษย์อีกด้วย

ความงามหรือสุนทรียภาพแห่งลัทธิเต๋านั้นมีอิทธิพลต่องานศิลปะจีนเป็นอย่างมากทั้งในด้านงานจิตรกรรม การเขียนพู่กันจีน งานหัตถกรรม และเครื่องเคลือบดินเผา ซึ่งศิลปะเครื่องเคลือบดินเผาเป็นหนึ่งในแขนงศิลปะที่ได้รับอิทธิพลจากกับแนวคิดเชิงปรัชญาเรื่องวิถีแห่งธรรมชาติของเต๋าโดยตรง เป็นงานศิลปะที่เชื่อมโยงระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ การรับรู้ด้วยการสัมผัสดินและน้ำ ศิลปินสร้างดินให้มีชีวิต ก่อตัวเป็นรูปร่างรูปทรงด้วยวิธีการที่หลากหลาย นอกจากนี้ ในศิลปะเครื่องเคลือบดินเผาเป็นเทคนิคกระบวนการที่มีความพิเศษ การนำดินโคลนซึ่งเป็นวัสดุจากธรรมชาติมาปั้นขึ้นรูปให้เกิดรูปทรง จากนั้นนำไปเผาและลงเคลือบ ทำให้เกิดรูปแบบงานสร้างสรรค์ในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งต่างจากการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะประเภทอื่น โดยความโดดเด่นของศิลปะเครื่องเคลือบนี้อยู่ที่กระบวนการเผาด้วยฟืน ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญที่ใช้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของเนื้อวัสดุ

จิ่งเต๋อเจินเป็นเมืองแห่งศิลปะเครื่องเคลือบดินเผาที่มีชื่อเสียงระดับโลก ถือเป็นนครแห่งเครื่องเคลือบดินเผาที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน ทำให้จิ่งเต๋อเจินเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาที่รุ่มรวยไปด้วยงานศิลปะเครื่องเคลือบดินเผาหลากหลายรูปแบบ (ซูจิ้ง จ้าว, 2567) ซึ่งเครื่องเคลือบดินเผาในแต่ละยุคสมัยจะมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันไปทั้งในแง่ของแนวคิดการสร้างสรรค์ เทคนิคการผลิต รูปแบบ สีสันทันและลวดลายการตกแต่ง ซึ่งแสดงให้เห็นค่านิยมวิถีชีวิต ความเชื่อทางศาสนา และเทคโนโลยีของแต่ละยุคสมัย อย่างไรก็ตาม แม้ยุคสมัยจะมีการเปลี่ยนแปลง แต่ความเชื่อทางศาสนามักหัวข้อและแนวคิดการสร้างสรรค์ในทุกยุคสมัย ซึ่งแนวคิดลัทธิเต๋าก็ถือเป็นหนึ่งในหัวข้อที่พบเห็นได้ในการสร้างสรรค์เครื่องเคลือบดินเผาของเมืองจิ่งเต๋อเจิน จากความเป็นมาและความสำคัญข้างต้นจึงนำมาสู่การศึกษาแนวคิดของลัทธิเต๋าและอิทธิพลของสุนทรียภาพแบบลัทธิเต๋าสู่การสร้างสรรคศิลปะเครื่องเคลือบดินเผา รวมถึงการวิเคราะห์ผลงานตัวแทนเครื่องเคลือบดินเผาจิ่งเต๋อเจินที่สอดคล้องกับแนวคิดลัทธิเต๋า ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจรูปแบบการสะท้อนแนวคิดลัทธิเต๋าในผลงานเครื่องเคลือบดินเผาเมืองจิ่งเต๋อเจินมากยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาวิวัฒนาการและเทคนิคกระบวนการผลิตเครื่องเคลือบดินเผาเมืองจิ่งเต๋อเจิน

1.2.2 เพื่อศึกษาแนวคิดของลัทธิเต๋าและอิทธิพลของสุนทรียภาพแบบลัทธิเต๋าสู่การสร้างสรรคศิลปะเครื่องเคลือบดินเผา

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการสะท้อนแนวคิดลัทธิเต๋านในเครื่องเคลือบดินเผาเมืองจิ่งเต๋อเจิน

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา: ศึกษาปรัชญาแนวคิดของลัทธิเต๋า อิทธิพลของสุนทรียภาพแบบลัทธิเต๋าต่อการสร้างสรรค์ ศิลปะ วรรณกรรมวิวัฒนาการและเทคนิคกระบวนการผลิตเครื่องเคลือบดินเผาเมืองจิ้งเต๋อเจิ้น โดยรวบรวมจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารทางวิชาการ

ขอบเขตด้านวัตถุวิจัยและเวลา: การศึกษานี้มุ่งเน้นวิเคราะห์ผลงานเครื่องเคลือบดินเผาเมืองจิ้งเต๋อเจิ้นในสมัยราชวงศ์ซ่ง หยวน หมิง และชิงที่สอดคล้องกับแนวคิดลัทธิเต๋าทั้งในเชิงนามธรรมและรูปธรรม โดยรวบรวมผลงานจากพิพิธภัณฑ์กู่กงเป็นหลักและคัดเลือกผลงานตัวแทนที่มีลักษณะเป็นภาชนะเครื่องเคลือบและประติมากรรมเครื่องเคลือบของแต่ละยุคมาวิเคราะห์รูปแบบการสะท้อนแนวคิดลัทธิเต๋าในเครื่องเคลือบดินเผาเมืองจิ้งเต๋อเจิ้น

2. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิจัยทางเอกสารและการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลทางเอกสารและข้อมูลภาพมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ โดยมีระเบียบวิธีดังนี้

2.1 การวิจัยทางเอกสาร โดยผู้วิจัยได้ค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารทางวิชาการต่าง ๆ เพื่อศึกษาแนวคิดทางปรัชญาของลัทธิเต๋า รวมถึงวิวัฒนาการของเครื่องเคลือบดินเผาเมืองจิ้งเต๋อเจิ้น เพื่อเป็นข้อมูลความรู้พื้นฐานที่จะนำมาอ้างอิงในการวิเคราะห์

2.2 การวิจัยภาคสนามและการรวบรวมวัตถุวิจัย ผู้วิจัยลงพื้นที่ภาคสนามสำรวจแหล่งเตาโบราณและพิพิธภัณฑ์เมืองจิ้งเต๋อเจิ้นเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการผลิตและเทคนิคการเผาเครื่องเคลือบ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้สำรวจและรวบรวมและคัดเลือกตัวแทนผลงานเครื่องเคลือบดินเผาเมืองจิ้งเต๋อเจิ้นจากนิทรรศการออนไลน์ของพิพิธภัณฑ์กู่กง (The Palace Museum) ที่สอดคล้องกับแนวคิดลัทธิเต๋ามาวิเคราะห์

2.3 การวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้รวบรวมตัวแทนผลงานเครื่องเคลือบดินเผาเมืองจิ้งเต๋อเจิ้นในสมัยราชวงศ์ซ่ง หยวน หมิง และชิงซึ่งถือเป็นยุครุ่งเรืองของเครื่องเคลือบดินเผาเมืองจิ้งเต๋อเจิ้น โดยรวบรวมจากพิพิธภัณฑ์กู่กงเป็นหลัก ซึ่งเกณฑ์ในการคัดเลือกผลงานมาวิเคราะห์จะเลือกผลงานที่มีความสอดคล้องกับแนวคิดลัทธิเต๋าทั้งในเชิงนามธรรม (ผลงานที่มีลักษณะตามสุนทรียภาพลัทธิเต๋า เช่น เป็นไปตามธรรมชาติ เรียบง่าย อิสระ) และรูปธรรม (ผลงานที่มีลวดลายสัญลักษณ์หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับลัทธิเต๋า) มาวิเคราะห์จำแนกรูปแบบการแสดงออกของแนวคิดลัทธิเต๋า

3. สรุปผลการวิจัย

3.1 วิวัฒนาการเครื่องเคลือบดินเผาของเมืองจิ้งเต๋อเจิ้น

เมืองจิ้งเต๋อเจิ้นเป็นเมืองท่องเที่ยวชื่อดังทางตอนใต้ของประเทศไทยที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีแร่ธาตุและดินขาวที่เหมาะสมสำหรับการผลิตเครื่องเคลือบดินเผา ทำให้จิ้งเต๋อเจิ้นเป็นเมืองที่มีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมเครื่องเคลือบดินเผาอย่างยาวนานจนถึงปัจจุบัน ในสมัยโบราณเครื่องเคลือบดินเผาจะถูกเผาด้วยฟืน โดยการใช้ไม้เป็นเชื้อเพลิงหลัก ในระหว่างการเผาเครื่องเคลือบดินเผาจะใช้ฝาครอบปิดตัวขึ้นงานดิบ เพื่อป้องกันไม่ให้เครื่องเคลือบดินเผาสัมผัสกับน้ำและเปลวไฟโดยตรง ซึ่งช่วยให้สีเคลือบของผลิตภัณฑ์มีความสม่ำเสมอ สีและความเงางามของเครื่องเคลือบดินเผาที่เผาด้วยฟืนเกิดจากการหลอมรวมกันของเนื้อดิน อุณหภูมิไฟ และถ่านไม้ ซึ่งสร้างความงามและซับซ้อนอย่างเป็นธรรมชาติ เป็นการตกแต่งที่ยากจะสร้างขึ้นได้ด้วยฝีมือของมนุษย์

ภาพที่ 1 การเผาเครื่องเคลือบดินเผาด้วยฟืนแบบโบราณ
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัย

จingtง่เจินได้รับการขนานนามว่าเป็น “เมืองหลวงแห่งเครื่องเคลือบ” เนื่องจากจักรพรรดิเจินจงแห่งราชวงศ์ซ่งชื่นชอบเครื่องเคลือบดินเผาของเมืองจingtง่เจินเป็นอย่างมาก จึงส่งผลให้เมืองจingtง่เจินพัฒนาอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นแหล่งผลิตเครื่องเคลือบดินเผาที่สำคัญ เครื่องเคลือบดินเผาในสมัยราชวงศ์ซ่งส่วนใหญ่มีสีฟ้าและขาว ตกแต่งด้วยการขีดขีด การกดพิมพ์ การเขียนสี และการปั่นลายตกแต่งเป็นต้น (ตงฟาง เทริน, 2566)

ในสมัยราชวงศ์หยวน ซึ่งถือเป็นยุคทองของเครื่องเคลือบดินเผาของเมืองจingtง่เจิน มีคำกล่าวขานถึงลักษณะเด่นและสุนทรียภาพของเครื่องเคลือบดินเผาของเมืองจingtง่เจินไว้ว่าเป็นเครื่องเคลือบที่ “ขาวดุจหยก บางเหมือนกระดาษ ใสดังกระจก ก้องกังวานราวกับเสียงระฆัง” (Wei, 2017) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เครื่องเคลือบดินเผาของเมืองจingtง่เจินถูกส่งออกไปขายในพื้นที่ต่าง ๆ ในประเทศจีนและต่างประเทศ โดยเฉพาะเครื่องเคลือบลาย ซึ่งเป็นนวัตกรรมเครื่องเคลือบดินเผาของเมืองจingtง่เจินในยุคสมัยนั้น (Fang, 2017)

ต่อมา ในสมัยราชวงศ์หมิงการผลิตเครื่องเคลือบดินเผาของเมืองจingtง่เจินได้มีการกำหนดกฎเกณฑ์และมาตรฐานสูงขึ้นเรื่อย ๆ โดยสร้างแบบแผนกระบวนการทำเครื่องเคลือบดินเผาของเมืองจingtง่เจิน 72 ขั้นตอน ซึ่งช่วงปลายราชวงศ์หมิง ช่งหยิงซิงได้บันทึกในตำราเทียนกงไคอู่ (天工開物 แปลว่าคัมภีร์สิ่งประดิษฐ์ธรรมชาติสร้าง) ว่า “การสร้างเครื่องเคลือบดินเผานึ่งขั้นต้องผ่านกระบวนการทำถึง 72 ขั้นตอนกว่าจะเสร็จสมบูรณ์ และยังมีรายละเอียดปลีกย่อยอีกมากที่ไม่อาจกล่าวถึงได้ทั้งหมด” (Song, 2023)

ในสมัยราชวงศ์หมิงและชิง เกิดการก่อตั้งโรงงานเตาหลวงในเมืองจingtง่เจิน ผลักดันให้เทคนิคการผลิตเครื่องเคลือบพัฒนาไปสู่ระดับสูงสุด อุตสาหกรรมเครื่องเคลือบของจingtง่เจินได้เข้าสู่ยุคทองและจุดสูงสุดอย่างแท้จริง โดยมีการใช้ช่างฝีมือชั้นยอดและวัตถุดิบในการผลิตที่ดีที่สุด ในยุคสมัยนั้นได้เกิดนวัตกรรมการตกแต่งทั้งดงามจนเป็นที่น่าตื่นตาตื่นใจ เช่น เทคนิคเขียนสียลายครามแบบหย่งเล่อ การเขียนสีแดงแบบโย่วหลี่ง การเขียนสีกระด้างแบบเฉิงฮว่า เป็นต้น ในยุคราชวงศ์หมิงและชิง เมืองจingtง่เจินมีผลิตภัณฑ์เครื่องเคลือบดินเผามากถึง 3,000 ชนิด ด้วยเหตุนี้จึงทำให้จingtง่เจินกลายเป็นนครเครื่องเคลือบดินเผาที่มีชื่อเสียงระดับโลกมาจนถึงปัจจุบัน (Wei, 2017)

ภาพที่ 2 เครื่องเคลือบดินเผาเทคนิคเขียนสีลายครามแบบหย่งเล่อ (ซ้าย) เทคนิคเขียนสีแดงแบบโย่วหลิง (กลาง) และเทคนิคเขียนสีกระด้างแบบเฉิงฮว่า (ขวา)
ที่มา: พิพิธภัณฑ์กู้กง The Palace Museum, 2023

3.2 แนวคิดของลัทธิเต๋า

แนวคิดของลัทธิเต๋าสืบย้อนกลับไปได้ถึงยุคชุนชิว-จั้นกั๋ว โดยเหลาจื๋อเป็นผู้รวบรวมและพัฒนาแนวคิดภูมิปัญญาของบรรพชนสู่ระบบปรัชญาที่สมบูรณ์ ซึ่งนับเป็นการก่อตั้งแนวคิดของลัทธิเต๋ออย่างเป็นทางการ (Chen, 1984) โดยเหลาจื๋อเชื่อว่า “เต๋า” เป็นแนวคิดเชิงปรัชญาสูงสุด และเป็นบ่อเกิดของทุกสรรพสิ่งในจักรวาล เป็นสัจธรรมสูงสุดที่ควบคุมและเชื่อมโยงทุกสิ่งในโลก เหลาจื๋อได้ละทางโลก และก่อนออกจากด่านหนานกู่ได้เขียน “คัมภีร์เต๋าเต๋อจิง” หรือเรียกว่า คัมภีร์เหลาจื๋อ ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดสำคัญของแนวคิดปรัชญาของลัทธิเต๋า (Yang, 2017)

คัมภีร์ “เต๋าเต๋อจิง” ถือเป็นคัมภีร์สำคัญของลัทธิเต๋าที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมของประเทศจีนเป็นอย่างมากในหลาย ๆ มิติ แม้ว่าจุดประสงค์เดิมของการเขียนคัมภีร์จะเน้นไปที่การเมืองการปกครอง และมีแนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์และยุทธศาสตร์การทหารที่เป็นเอกลักษณ์ของเหลาจื๋อ แต่เนื้อหาในคัมภีร์มีความลึกซึ้งและครอบคลุม ซึ่งแม้เหลาจื๋อไม่ได้ตั้งใจให้คัมภีร์เต๋าเต๋อจิงเป็นแนวคิดเชิงปรัชญาด้านศิลปะและวรรณกรรม แต่กลับส่งอิทธิพลต่อจิตวิญญาณและรูปแบบศิลปะจีนอย่างลึกซึ้ง เช่น ความเรียบง่ายและการเว้นที่ว่างในงานจิตรกรรมจีนที่ได้จากแนวคิดเชิงปรัชญาเรื่องการปฏิบัติตามวิถีธรรมชาติของทุกสรรพสิ่งและความว่างเปล่า รวมถึงความว่างเปล่าและความสงบในบทกวีของหวังเหว่ยที่สะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับการละวางจากโลกทางโลกและการเป็นหนึ่งเดียวกับธรรมชาติ (Xu, 2004; Zong, 1981) จะเห็นได้ส่วนใหญ่จิตรกรรมจีน บทกวี หรือศิลปะรูปแบบอื่น ๆ ได้นำแนวคิดเชิงเรื่องการปฏิบัติธรรมชาติดและการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างกลมกลืนมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ โดยผู้วิจัยได้สรุปแนวคิดเชิงปรัชญาพื้นฐานของลัทธิเต๋า ดังนี้

1) การปฏิบัติตามวิถีแห่งธรรมชาติ

“มนุษย์ปฏิบัติตามดิน ดินปฏิบัติตามฟ้า ฟ้าปฏิบัติตามเต๋า เต๋าปฏิบัติตามธรรมชาติ” เป็นหลักปรัชญาพื้นฐานของลัทธิเต๋า ซึ่งปรากฏใน บทที่ 25 ของคัมภีร์เต๋าเต๋อจิง ลัทธิเต๋าชื่อดั้งเดิมเชื่อว่าสรรพสิ่งกำเนิดจากเต๋า และสรรพสิ่งล้วนเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติของมันเอง โดยไม่ต้องมีการบังคับควบคุม เต๋าจึงไม่ได้อยู่เหนือธรรมชาติ แต่สอดคล้องและกลมกลืนไปตามกฎแห่งธรรมชาติเช่นกัน ดังที่หวังปี้ นักวิชาการสมัยราชวงศ์เหว่ยจิน กล่าวไว้ว่า เต๋าเป็นธรรมชาติเช่นวงกลมย่อมเป็นวงกลม และสี่เหลี่ยมย่อมเป็นสี่เหลี่ยม ซึ่งหมายความว่า ทุกสิ่งมีรูปแบบที่เป็นธรรมชาติของตนเองและดำรงอยู่โดยไม่ต้องบังคับและเปลี่ยนแปลง (Wang, 1996)

2) การปกครองโดยไม่ก้าวก่าย

“การปกครองโดยไม่ก้าวก่าย” เป็นแนวคิดสำคัญในด้านการปกครองบ้านเมือง ซึ่งปรากฏในคัมภีร์เต๋า เต๋อจิง แนวคิดนี้มีความหมายเชิงลึกเกี่ยวกับ วิธีการบริหารปกครองโดยอาศัยกฎแห่งธรรมชาติ ไม่ใช่การปกครองแบบ ปล่อยปละละเลย แต่เป็นการปล่อยให้ประชาชนดำเนินชีวิตอย่างอิสระ ปล่อยให้ประชาชนประกอบกิจการอย่างเสรี ผู้ปกครองแผ่นดินไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวและก้าวก่ายเกินความจำเป็น (Laozi, 2006)

3) กฎหมายเกิดขึ้นจากเต๋า

กฎหมายเกิดขึ้นจากเต๋าเป็นแนวคิดของสำนักหวงเหล้า (黄老派) ที่เห็นว่า กฎหมายต้องเกิดจากเต๋าและธรรมชาติ ไม่ใช่เพียงคำสั่งจากผู้ปกครองแผ่นดิน ซึ่งแตกต่างจากสำนักนิติ (法家) ซึ่งสนับสนุนว่า “กฎหมายออกมาจากจักรพรรดิ” ส่วนลัทธิเต๋าสำนักรวบรวมลัทธิเต๋าสันนิษฐานว่าจักรพรรดิหรือจอมปราชญ์ต้อง “สร้างกฎหมายเพราะเต๋า” กฎหมายที่ตราขึ้นต้องคำนึงถึงขนบธรรมเนียมประเพณี ดังที่ เซินเต๋า ตัวแทนของลัทธิเต๋าสำนักรวบรวมกล่าวว่า “กฎหมายไม่ได้มาจากใต้หล้า ไม่ได้มาจากดิน แต่มาจากโลกมนุษย์ เป็นไปตามมนุษยธรรมเท่านั้นเอง” (Laozi, 2006)

3.3 อิทธิพลของสุนทรียภาพแบบลัทธิเต๋าสู่การสร้างสรรค

ในคัมภีร์เต๋าเต๋อจิงประกอบด้วยแนวคิดเชิงปรัชญาด้านต่าง ๆ ที่แบ่งออกเป็น 81 บท เมื่อตีความเนื้อหาภายในคัมภีร์พบว่า มีเนื้อหาที่อธิบายถึงแนวคิดเกี่ยวกับสุนทรียภาพแห่งลัทธิเต๋าวัว 5 บทได้แก่ บทที่ 2 เพราะมีการเปรียบเทียบถึงความอัปลักษณ์ จึงทำให้คนรู้จักความงาม บทที่ 11 เพราะมีความว่างเปล่า จึงก่อให้เกิดประโยชน์ใช้สอย บทที่ 16 เรียนรู้กฎแห่งธรรมชาติ ช่วยให้เข้าใจแก่นแท้ของชีวิตและสรรพสิ่ง บทที่ 19 คินสู่ความเรียบง่าย ลดความอยากได้ เห็นแก่ตัว จึงจะเข้าถึงอิสรภาพแก่นแท้ของสรรพสิ่ง บทที่ 42 เต๋าเป็นมูลเหตุให้เกิดหนึ่ง หนึ่งเป็นมูลให้เกิดสอง สองเอื้อให้เกิดสาม และสามก่อให้เกิดสรรพสิ่ง (Wang et al., 2024) ซึ่งแนวคิดสุนทรียภาพแห่งลัทธิเต๋านี้ได้ส่งอิทธิพลต่อมุมมองด้านความงามในวัฒนธรรมจีนหลายด้าน ทั้งในด้านดนตรี หมากล้อม วรรณกรรม บทกวี ภาพวาด ประติมากรรม เครื่องเคลือบ เครื่องเรือน และอื่น ๆ จะเห็นได้ว่าลัทธิเต๋ามีความเกี่ยวข้องกับศิลปะแขนงต่าง ๆ มาโดยตลอด และได้รับการสืบทอดอย่างกว้างขวางในประเทศจีน รากฐานจากแนวคิดของเหล้าจื่อและจางจื่อซึ่งเป็นปรัชญาคนสำคัญของลัทธิเต๋าดูถูกนำมาใช้เป็นสาระสำคัญในการสร้างสรรค์งานศิลปะเครื่องเคลือบดินเผา ทำให้สุนทรียภาพแบบลัทธิเต๋าดูถูกสะท้อนผ่านงานศิลปะเหล่านั้น โดยเฉพาะสุนทรียภาพสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

ประการที่หนึ่ง แนวคิดการปฏิบัติตามวิถีธรรมชาติ ซึ่งเน้นความงามและสุนทรียภาพที่เป็นธรรมชาติ และการปฏิเสธความงามที่ไม่เป็นไปตามครรลองของธรรมชาติ

ประการที่สอง แนวคิด “การไม่ยึดติดและการปล่อยวาง” “ความว่างเปล่าและความสงบ” และ “อิสระจร” ซึ่งเป็นแนวคิดทางสุนทรียะที่แสดงให้เห็นถึงการไม่ยึดติดในผลประโยชน์ และการมีเสรีภาพทางจิตวิญญาณของสุนทรียภาพและศิลปะ

ประการที่สาม แนวคิด “สัจจะ” ซึ่งเป็นแนวคิดที่สะท้อนถึงการแสวงหาความจริงทางสุนทรียะของการ “กลับคืนสู่ธรรมชาติ”

ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แนวคิดลัทธิเต๋ายังคงเป็นหนึ่งในหัวข้อหรือประเด็นที่มีถูกหยิบยกมานำเสนอผ่านการแสดงออกทางศิลปะเครื่องเคลือบดินเผาและงานศิลปะแขนงต่าง ๆ ซึ่งรูปแบบการแสดงออกย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามสื่อหรือวัสดุทางศิลปะและเทคโนโลยีการสร้างสรรคใหม่ ๆ ที่มีการพัฒนาอยู่เสมอ อาจกล่าวได้ว่า แนวคิดลัทธิเต๋าคือหัวข้อที่มีความร่วมสมัยและคลาสสิกสำหรับการวิจารณ์ศิลปะของจีนและศิลปินทั่วโลก

3.4 รูปแบบการสะท้อนแนวคิดลัทธิเต๋าในเครื่องเคลือบดินเผา

เครื่องเคลือบดินเผาในแต่ละยุคสมัยสามารถสะท้อนค่านิยมและความเชื่อของผู้คนในสังคมของยุคนั้น ๆ ได้ แต่เนื่องด้วยการพัฒนาของวัสดุและเทคโนโลยีการผลิต ค่านิยมของชนชั้นผู้นำ และอิทธิพลของวัฒนธรรมภายนอกที่แตกต่างกันในแต่ละยุคสมัย ทำให้รูปแบบการแสดงแนวคิดความเชื่อทางศาสนาผ่านผลงานเครื่องเคลือบดินเผานั้นมีความแตกต่างกันไปด้วย รูปแบบการสะท้อนแนวคิดลัทธิเต๋าผ่านเครื่องเคลือบดินเผาสามารถแบ่งเป็นการแสดงออกโดยอ้อม (นามธรรม) และการแสดงออกโดยตรง (รูปธรรม)

3.4.1 การแสดงออกโดยอ้อม

การแสดงออกหรือการสะท้อนแนวคิดลัทธิเต๋าโดยอ้อมมักเป็นการแสดงออกเชิงนามธรรม เป็นการนำแก่นแท้ของแนวคิดลัทธิเต๋ามาใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งผลงานที่ปรากฏจะไม่ได้แสดงให้เห็นลวดลายหรือสัญลักษณ์ที่เกี่ยวกับลัทธิเต๋าอย่างชัดเจน แต่จะเป็นการแสดงออกผ่านเทคนิควิธีการผลิต สีส้น และการตกแต่ง เป็นต้น ตัวอย่างเช่น เครื่องเคลือบดินเผาในสมัยราชวงศ์ซ่ง ซึ่งนับเป็นอีกยุคสมัยที่วัฒนธรรมเครื่องเคลือบดินเผามีการพัฒนาอย่างมาก นอกจากนี้ ในช่วงสมัยราชวงศ์ถังและซ่งยังเป็นยุคที่ลัทธิเต๋ามีความเจริญรุ่งเรืองอย่างมาก ทำให้มีการสร้างสรรค์ผลงานเครื่องเคลือบดินเผาที่สะท้อนถึงแนวคิดลัทธิเต๋ามากมาย โดยเป็นการแสดงออกในรูปแบบเชิงนามธรรมผ่านกระบวนการผลิตจากการเผาด้วยฟืนหรือถ่าน รวมถึงการใช้สีส้นที่ไม่ซับซ้อนและไม่หลากหลาย โดยจะใช้สีเพียง 1-2 สีเป็นหลัก เช่น สีฟ้าและขาว รูปทรงของเครื่องเคลือบมีความเรียบง่าย การเผาด้วยฟืนทำให้เกิดความเข้มสีและพื้นผิวที่คาดเดาไม่ได้จากความหนาและการไหลของน้ำเคลือบรวมถึงการสัมผัสไฟหรือเขม่าควันซึ่งเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติในระหว่างกระบวนการเผา ทำให้ผลงานแต่ละชิ้นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ปราศจากการควบคุมจากมนุษย์ สะท้อนถึงแนวคิดลัทธิเต๋ารื่อง “การปฏิบัติตามวิถีแห่งธรรมชาติ” หรือการให้ทุกสิ่งเป็นไปตามครรลองของธรรมชาติ นอกจากนี้ เครื่องเคลือบดินเผาในสมัยราชวงศ์หยวนแม้จะมีเทคโนโลยีการใช้สีใหม่ ๆ เพิ่มขึ้น แต่ก็ยังมีลักษณะความงามตามแบบแนวคิดลัทธิเต๋ารื่องวิถีแห่งธรรมชาติและแนวคิดอิสระและการปล่อยวาง ซึ่งสังเกตได้จากลวดลายเครื่องเคลือบที่มีรูปทรงอิสระที่เกิดจากการไหลและการกระจายของสีเคลือบที่แต้มลงบนเครื่องเคลือบ

ภาพที่ 3 เครื่องเคลือบดินเผาซิงไปโยวในสมัยราชวงศ์ซ่ง
ที่มา: พิพิธภัณฑ์กู่ก่ง The Palace Museum, 2023

ภาพที่ 4 เครื่องเคลือบดินเผาโย่วหลี่หิงในสมัยราชวงศ์หยวน
ที่มา: พิพิธภัณฑ์กู้กง The Palace Museum, 2023

ในสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิงเป็นยุคที่เกิดการผนวกรวมกันของสามศาสนาได้แก่ เต๋า ขงจื้อ และพุทธ ประกอบกับเทคโนโลยีการผลิตเครื่องเคลือบดินเผาในยุคนี้ได้พัฒนาไปถึงจุดสูงสุดทั้งในด้านเทคนิค สีสันท วัสดุ ลวดลาย และรูปทรงที่มีความหลากหลายและความซับซ้อนยิ่งขึ้น เครื่องเคลือบในยุคนี้จึงเน้นการแสดงทักษะและเทคนิคในการวาดลวดลายและใช้สีสันทที่วิจิตรประณีต รวมถึงการออกแบบรูปทรงเครื่องเคลือบดินเผาที่มีความแปลกใหม่และซับซ้อน แต่การแสดงออกของลัทธิเต๋าในเชิงนามธรรมก็ยังมีให้เห็นอยู่ ตัวอย่างผลงานที่โดดเด่นได้แก่ ผลงานประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผาของถังอิง ซึ่งได้ใช้เทคนิคการผลิตที่ซับซ้อนและอาศัยทักษะความชำนาญขั้นสูงเพื่อสร้างประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผาเลียนแบบลักษณะของภูเขา ผลงานของถังอิงแสดงให้เห็นความตั้งใจที่จะถ่ายทอดลักษณะทางธรรมชาติของภูเขาทั้งในแง่รูปทรง พื้นผิว และสีสันทที่มีความสมจริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดลัทธิเต๋าเรื่อง “สัจจะ” ที่สะท้อนถึงการแสวงหาความจริงทางสุนทรียภาพของ “การกลับคืนสู่ธรรมชาติ” นอกจากนี้ยังมีประติมากรรมอื่น ๆ ที่เลียนแบบสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติอีกมากมายเช่น เมล็ดวอลนัท เมล็ดบัว พุทธาจีน เกาลัด ถั่วลิสง ทัพทิม ปู หอยสังข์ ฯลฯ

ภาพที่ 5 ประติมากรรมเครื่องเคลือบดินเผาเลียนแบบภูเขาของถังอิง
ที่มา: พิพิธภัณฑ์กู้กง The Palace Museum, 2023

3.4.2 การแสดงออกโดยตรง

การแสดงออกหรือการสะท้อนแนวคิดลัทธิเต๋าโดยตรงเป็นการนำตำนานเรื่องเล่า ตัวละครหรือบุคคล เทพเซียน และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีความเป็นรูปธรรมที่เกี่ยวข้องกับลัทธิเต๋ามาใช้ในการสร้างสรรค์เครื่องเคลือบดินเผา ทั้งในรูปแบบประติมากรรมและการวาดลายบนภาชนะเครื่องเคลือบ ตัวอย่างเช่น ประติมากรรมรูปปั้นดินเผาเซิงไป๋รูป เซียนโง่วซิง (เทพแห่งความอายุยืน) ในสมัยราชวงศ์ซ่ง สังเกตได้จากบนศีรษะสวมกวนลักษณะคล้ายดอกบัวซึ่งเป็นที่ นิยมในสมัยราชวงศ์ถังและซ่ง และมักสวมโดยปรมาจารย์เต๋าระดับสูง นอกจากนี้มือขวาถือเห็ดหลินจือและมีวางยืนอยู่ ด้านข้าง ซึ่งทั้งสองอย่างนี้สื่อถึงการมีอายุยืนยาว ในสมัยราชวงศ์ซ่งนิยมทำประติมากรรมรูปปั้นดินเผาเพื่อฝังในหลุมศพ นอกจากรูปปั้นดินเผาเทพเซียนลัทธิเต๋าล้วนแล้ว ยังมีประติมากรรมรูปปั้นดินเผารูปขุนนาง ข้าราชการ รวมไปถึงประติมากรรม ทางพุทธศาสนาด้วย เช่น พระพุทธรูป พระโพธิสัตว์กวนอิม พระอรหันต์ เป็นต้น

ภาพที่ 6 ประติมากรรมรูปปั้นดินเผาเซิงไป๋รูปเซียนโง่วซิงจากเตาเผาจิ้งเต๋อเจิ้นสมัยราชวงศ์ซ่งใต้
ที่มา: Hangzhou Songzhuang Cultural and Creative, 2018

นอกจากนี้ยังมีการนำสัญลักษณ์ของลัทธิเต๋ามาใช้ในการสร้างสรรค์เครื่องเคลือบดินเผาด้วย เช่น สัญลักษณ์ปากกั่ว (ผั่งแปดทิศ) ซึ่งเป็นแผนผังสัญลักษณ์แห่งฟ้าและดินในลัทธิเต๋า โดยเชื่อว่าเป็นแผนผังที่แสดงถึงความเป็นไปของจักรวาล และยังสามารถใช้ในการทำนายความสัมพันธ์ของฟ้า ดิน และมนุษย์ได้ สัญลักษณ์ปากกั่วนี้ถูกนำมาใช้เป็นลวดลายตกแต่งบน เครื่องเคลือบดินเผาในหลายยุคสมัยเช่น กระถางรูปเครื่องเคลือบลายครามตกแต่งลวดลายปากกั่วและกลีบบัวในสมัยราชวงศ์ หยวน การผสมผสานสัญลักษณ์ความเชื่อทางศาสนาเข้ากับภาชนะเครื่องใช้ สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดทางศาสนาที่สอดแทรก เข้าไปในชีวิตประจำวันของผู้คน นอกจากนี้ แจกันเครื่องเคลือบสีลาตลงชิงสมัยราชวงศ์ซ่งที่มีความโดดเด่นด้านรูปทรง โดย ตัวแจกันเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยม แต่ละด้านตกแต่งด้วยสัญลักษณ์ปากกั่วแบบนูน ส่วนปากและเท้าแจกันเป็นรูปวงกลม ซึ่งแสดง ถึงแนวคิดเชิงปรัชญา “ผืนฟ้าวงกลมแผ่นดินสี่เหลี่ยม” ของลัทธิเต๋ายังสอดคล้องกับความหมายของสัญลักษณ์ปากกั่วอีกด้วย สีสันของแจกันเป็นสีเขียวอ่อนทั้งตัว ให้ความรู้สึกที่เรียบง่าย เป็นธรรมชาติ และสงบ

ภาพที่ 7 กระถางรูปเครื่องเคลือบลายครามลวดลายปาก้วและกลีบบัวในสมัยราชวงศ์หยวน (ซ้าย) และแจกันเครื่องเคลือบสีลาดตงซิงลวดลายปาก้วในสมัยราชวงศ์ซิง (ขวา)
ที่มา: พิพิธภัณฑ์กู้กง The Palace Museum, 2023

เรื่องราวหรือตำนานของบุคคลที่เกี่ยวกับลัทธิเต๋านอกจากจะนำมาสร้างสรรค์เป็นประติมากรรมรูปปั้นดินเผาแล้วยังมีการแสดงออกด้วยการวาดลงบนภาชนะเครื่องเคลือบดินเผาด้วย เช่น แจกันลายครามลวดลาย “กู่กู่จื่อลงจากเขา” สมัยราชวงศ์หยวน (ภาพที่8) เป็นการถ่ายทอดเรื่องราวของกู่กู่จื่อ (ลูกศิษย์ของเหล่าจื่อและเป็นบุคคลสำคัญของลัทธิเต๋า) ในตำนานเล่าว่า ในสงครามระหว่างแคว้นเยียนกับแคว้นฉี ซุนอูซึ่งเป็นแม่ทัพแคว้นฉีถูกศัตรูจับตัวไป กู่กู่จื่ออาจารย์ของซุนอูจึงได้วางแผนเพื่อเข้าไปช่วยเหลือนำผู้คนที่ถูกจับลงจากภูเขาได้สำเร็จ อีกหนึ่งตัวอย่างเช่น กระถางรูปลายครามสามขา ลวดลายนักบวชลัทธิเต๋าสำนึกเหมาซาน สมัยราชวงศ์หมิง (ภาพที่9) ซึ่งถ่ายทอดเรื่องราวของสามพี่น้องได้แก่เหมาอิง เหมากู๋ และเหมาจาง ที่ฝึกฝนศาสตร์วิชาลัทธิเต๋าสำนึกเหมาซานจนกระทั่งสำเร็จวิชาและสามารถรักษาโรคภัยไข้เจ็บของผู้คนได้ ต่อมาสามพี่น้องก็ได้กลายเป็นอมตะและมักจะขึ้นกระเรียนขาวไปมาหาสู่ระหว่างกัน

ภาพที่ 8 แจกันลายครามลวดลาย “กู่กู่จื่อลงจากเขา” สมัยราชวงศ์หยวน
ที่มา: ถ่ายโดยผู้วิจัย

ภาพที่ 9 กระถางรูปลายครามสามขา ลวดลายนักบวชลัทธิเต๋าสำนักเหมาซาน สมัยราชวงศ์หมิง
ที่มา: พิพิธภัณฑ์กู้กง The Palace Museum, 2023

นอกจากนี้ ภาพแปดเขียนซึ่งเป็นเทพเจ้าอันเป็นที่เคารพบูชาในลัทธิเต๋าก็เป็นอีกลวดลายที่มักถูกนำมาถ่ายทอดบนลงเครื่องเคลือบดินเผาในหลายยุคหลายสมัย ส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอภาพลักษณ์ของเขียนทั้งแปดตามตำนานหรือภาพของแปดเขียนในอิริยาบถหรือในวาระโอกาสต่าง ๆ เช่น ไหลายครามลวดลายแปดเขียนร่วมอวยพรให้อายุยืนสมัยราชวงศ์หมิง แจกันลายครามทรงน้ำเต้าลวดลายแปดเขียนข้ามทะเลสมัยราชวงศ์ชิง และเหยือกสุราเฟินไฉ่ลวดลายแปดเขียนสมัยราชวงศ์ชิง เป็นต้น

ภาพที่ 10 ไหลายครามลวดลายแปดเขียนร่วมอวยพรให้อายุยืนสมัยราชวงศ์หมิง (ซ้าย) แจกันลายครามทรงน้ำเต้าลวดลายแปดเขียนข้ามทะเลสมัยราชวงศ์ชิง (กลาง) และเหยือกสุราเฟินไฉ่ลวดลายแปดเขียนสมัยราชวงศ์ชิง (ขวา)
ที่มา: พิพิธภัณฑ์กู้กง The Palace Museum, 2023

4. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่าแนวคิดสำคัญของลัทธิเต๋าเช่นการปฏิบัติตามวิถีธรรมชาติ สัจจะหรือความแท้จริง การไม่ยึดติดและการปล่อยวางเป็นแนวคิดที่มีอิทธิพลต่อศิลปะของจีน แนวคิดเหล่านี้มักถูกนำมาผสมผสานเข้ากับการสร้างสรรค์จนเกิดเป็นสุนทรียภาพความงามเฉพาะตัวในแบบลัทธิเต๋า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ หวัง หยู่ตง และคณะ (2567) ที่ได้สรุปสุนทรียภาพแห่งลัทธิเต๋ายางงานเครื่องเคลือบดินเผาของเตาฉือโจวในสมัยซ่งและหยวนไว้ว่า ลักษณะเด่นของเครื่องเคลือบดินเผาฉือโจวคือการตกแต่งลวดลายที่เรียบง่ายด้วยการใช้สีขาวและสีดำ สะท้อนให้เห็นสุนทรียภาพแบบลัทธิเต๋าในการแสวงหาสภาวะความเป็นธรรมชาติและความงามที่กลมกลืนของสีขาวและสีดำ นอกจากนี้ จากผลวิจัยจะเห็นได้ว่าการสะท้อนความเชื่อทางศาสนาของลัทธิเต๋ายางงานเครื่องเคลือบดินเผานั้นมีให้เห็นในทุกยุคสมัย เพียงแต่มีรูปแบบการแสดงออกทางศิลปะที่ต่างกันไป อย่างเช่นในสมัยราชวงศ์ซ่งที่มีการสะท้อนลัทธิเต๋ารูปแบบของประติมากรรมรูปปั้นดินเผา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูจิ้ง จ้าว (2567) ที่กล่าวไว้ว่าวิถีชีวิตของชนชั้นปกครองในขณะนั้นเคารพนับถือคติความเชื่อของลัทธิเต๋าย่างสูง ส่งผลให้งานประติมากรรมเครื่องเคลือบรูปทรงมนุษย์เมืองจิ้งเต๋อเงินสมัยราชวงศ์ซ่งส่วนใหญ่ มักใช้แนวคิดลัทธิเต๋ายเป็นหัวข้อในการสร้างสรรค์ หรือในสมัยราชวงศ์หมิงที่นิยมวาดลวดลายบุคคลที่เกี่ยวกับลัทธิเต๋าลงบนภาชนะเครื่องเคลือบดินเผา ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ ตงฟาง เหริน (2566) ที่สรุปไว้ว่า ภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบดินเผาในสมัยราชวงศ์หมิงมีเนื้อหาเกี่ยวกับเทพเซียนซึ่งได้รับอิทธิพลจากลัทธิเต๋า โดยเฉพาะช่วงราชวงศ์หมิงตอนกลางและปลายที่มีการนับถือลัทธิเต๋าย่างเคร่งครัด จึงส่งเสริมให้มีการวาดภาพบุคคลที่เกี่ยวกับลัทธิเต๋า เช่น เทพแปดเซียน เทพโซ่ว เทพธิดาหมากู เทพขุยซิง เป็นต้น

5. ข้อเสนอแนะ

ในการวิจัยในอนาคตสามารถศึกษาผลงานศิลปะเครื่องเคลือบดินเผาในยุคสมัยใหม่หรือยุคร่วมสมัยเพิ่มเติมเพื่อให้เห็นวิวัฒนาการเปรียบเทียบการถ่ายทอดแนวคิดลัทธิเต๋าท่างงานศิลปะเครื่องเคลือบดินเผาในอดีตและปัจจุบัน ตลอดจนพัฒนาต่อยอดเป็นงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ด้วยการนำแก่นแท้ของแนวคิดลัทธิเต๋ามาผสมผสานนวัตกรรมการสร้างศิลปะรูปแบบใหม่ทั้งในแง่เทคนิคใหม่ วัสดุใหม่ รูปแบบใหม่ การตีความใหม่ และอื่น ๆ เพื่อนำเสนอแนวคิดลัทธิเต๋าสอดคล้องกับผู้คนในยุคสมัยใหม่ และยังสามารถศึกษาเพิ่มเติมแนวคิดเชิงปรัชญาของลัทธิเต๋ามีอิทธิพลต่อกระบวนการผลิตเครื่องเคลือบดินเผาจากแหล่งเตาเผาเมืองอื่นได้

6. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผกามาศ สุวรรณนิภา และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภรา อรุณศรีมรกต ที่ได้ให้คำแนะนำและแนวทางในการทำวิจัยครั้งนี้มาโดยตลอด ทำให้การทำวิจัยดำเนินไปอย่างราบรื่นจนกระทั่งสำเร็จลุล่วง ผู้วิจัยจึงขอแสดงความขอบคุณต่อทั้งสองท่านจากใจจริงมา ณ ที่นี้

7. เอกสารอ้างอิง

- ชูจิ้ง จ้าว. (2567). *อัตลักษณ์และความหมายทางวัฒนธรรมของงานประติมากรรมเครื่องเคลือบรูปทรงมนุษย์สู่การจัดการพิพิธภัณฑ์มีชีวิตโรงงานประติมากรรมเครื่องเคลือบจิ้งเต๋อเงิน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ตงฟาง เหริน. (2566). *สุนทรียภาพและความหมายแฝงทางวัฒนธรรมของภาพวาดบุคคลบนเครื่องเคลือบในสมัยราชวงศ์หมิงและชิงเมืองจิ้งเต๋อเงิน: การจัดการเพื่อการสืบทอดแบบมีชีวิตของพิพิธภัณฑ์* [วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต]. มหาวิทยาลัยบูรพา.

หวัง หยู่ตง, เสกสรร ตันยาภิรมย์, และชูศักดิ์ สุวิมลเสถียร. (2567). การศึกษาวิจัยรูปแบบและลวดลายของเตาเผาฉือโจว จากมุมมองทางด้านสุนทรียศาสตร์ลัทธิเต๋า. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 18(2), 122-148.

Chen, G. (1984). *Laozi: Annotations, translations and comments*. Zhonghua Book.

Fang, L. (2017). *Chinese porcelain trade on the silk road*. China Literature and History Publishing House.

Laozi. (2006). *Tao Te Ching*. Zhonghua Book Company.

Phoenix New Media. (2019). *Tao follows nature: the influence of Taoist thought on garden landscape (Part 1)*. <https://guoxue.ifeng.com/c/7ohGTETaAzF>

Song, Y. (2023). *The exploitation of the works of nature*. Northern Literature and Art Publishing House.

Wang, B. (1996). *Commentary on the Laozi's Dao De Jing*. Zhonghua Book.

Wei, W. (2017). *What is "Jingdezhen culture"*. China Literature and History Publishing House.

Xu, F. (2004). *The spirit of Chinese art*. East China Normal University Press.

Yang, T. (2017). On the embodiment of Laozi's Taoist thought in Henry Moore's sculptures. *Collection and Investment*, 10, 138-143.

Zong, B. (1981). *Aesthetic strolls*. Shanghai People's Publishing House.